

SOSIAALITYÖ JA EKOLOGINEN KRIISI

**Sosiaalitoimen sosiaalityöntekijöiden
60-vuotisjuhlaseminaari 4.10.2019**

Sosiaalisesti kestävä kehitys

Satu Ranta-Tyrkkö

Jyväskylän yliopisto

satu.ranta-tyrkkö@jyu.fi

“Nuorison parasta tässä harrastetaan”★

★ Seinäteksti Jyväskylän yliopiston vanhassa juhlasalissa (1882)

Sisältö

- Ekologinen kriisi osa laajempaa systeemistä kriisiä
 - Ilmastonmuutos
- Politiikasta: mahdollisuus & ongelma
- Kestävyydestä
- Sosiaalityön rooli siirtymässä kohti kestävämpää yhteiskuntaa?
- Muutostyö on myös tunne- ja identiteettityötä

Ekologinen kriisi on osa laajempaa systeemistä/ sivilisaatiokriisiä

- Ilmenee taloudellisina, sosiokulttuurisina ja ekologisina kriiseinä/ murroksina/ siirtyminä
- 'Kriisit' valuvat toisiinsa: ongelmat monimutkaisia ja toisiinsa kytkeytyneitä
- Riskit hallitsemattomia ja seuraukset vaikeita etukäteen hahmottaa ja arvioida
- Kriisien moottori: kapitalistinen talousjärjestelmä
 - Laajenemisen logiikka
 - Uudistuu kriisien kautta (Harvey)
 - Luonto halpuutettu hyödyke, raaka-aineita (Jason W. Moore: capitalism as world ecology)

Ilmastonmuutos

- Paluuta vanhaan ei ole: Uusi normaali = ei normaalia
- Huoli: Tasaisen lämpenemisen sijaan ilmasto voi lämmetä nopeasti ja rajusti (← palautemekanismit)
- Ei varmuutta, mikä itseään ruokkivan lämpenemisen kriittinen raja
- Pariisin ilmastososopimus → n. +3,5 °C
- Nykymenolla jopa 5-7 °C lämpenemistä vuoteen 2100 mennessä pidetään kohtalaisen mahdollisena (10-20%)
- + 5 ° (McKinnon 2012), , +4 ° (Urry 2013, Gough 2017)
 - Massiivinen sukupuuttoaalto
 - Ihmiset pakkautuisivat pohjoiselle pallonpuoliskolle
 - Ankarat vesi-, ruoka- ja energiapulat, sodat
 - Rikkaat turvasaarekkeissa, köyhien liikkuvuutta rajoitettaisiin?
 - Järjestäytyneet yhteiskunnat romahtaisivat

Riistäytyessään käsistä (+2?) ilmastonmuutos voisi tuhota kaiken, minkä puolesta sosiaalityö on kamppaillut

3.10.2019

Kamppailu maasta ja resursseista

- Ekologinen kriisi ytimeltään resurssikriisi – ylituotannon ja ylikulutuksen kriisi
- "Humans are earthbound" (Latour): keskiössä kilometrit peruskalliosta ilmakehään
- Maan elinkelpoisuus tulevaisuudessa?
- Maan jakaminen – kenen kanssa ja kuinka?
 - Entä ne, jotka kokevat tulleen/ tulevan syrjäytetyksi?

Ratkaisuna politiikka?

- Globaalienkin muutosten teko aina paikallista: tarvitaan sekä paikallisesti että globaalisti kestäviä & oikeudenmukaisia ratkaisuja
- Tie muutokseen demokratian elvyttäminen: Arjen politisointi & politiikan lokalisointi
- MUTTA: Asioiden uudelleen politisointi ei vielä takaa, että asiat muuttuisivat radikaalisti/ parempaan suuntaan
- Post-poliittinen ongelma: ihmiset eivät sitoudu, politiikka vain yksi itsensä toteuttamisen muoto
- Urry 2013: Politiikka muuttunut, muttei välttämättä kuollut

Nyt vallalla teknokraattinen kestämyyden politiikka (Blühdorn)

- Kestävyyspuhe onttoa
- Kestämyys syvällä kulttuurisissa käytännöissämme (onnea on kuluttaa 😊)
- Kuluttamista ja talouskasvua ei kyseenalaisteta, tavoitteena nykyisen materiaalsen hyvinvoinnin tason säilyttäminen – meillä
- Vaikka ekologiset riskit tiedossa, tieto ei käänny riittäviksi toimenpiteiksi
- Riskien torjumisen sijaan totumme niihin?
- Jos mitään ei ole tehtävissä, miksi ponnistella?

Tabu: Markkinatalouteen kajoaminen

- Liberaalit demokratiat kyvyttömiä vaadittaviin poliittisiin ja taloudellisiin muutoksiin: kostautuisi vaaleissa
- Siispä etusijalla talouskasvu ja globaalin kilpailuaseman säilyttäminen – turvaa myös sosiaalityön rahoituspohjan
- Ympäristöä koskeva päätöksenteko esitetään epäpoliittisena ja sosiaalisista kysymyksistä irrallisena

Sosiaalista kestävyyttä ei ole ilman
ekologista kestävyyttä.

Kestävyys ja sosiaalityö?

- Periaatteessa sosiaalityö kestävyiden asianajaja (Global Agenda, YK:n kestävä kehityksen tavoitteet, sosiaalinen kestävyys)
- Järjestelmätasolla sidoksissa jatkuvan kasvun pakeroon (rahoitus)
- Sosiaalityön käytännöissä =?

Ekologisiin ja ilmastomullistuksiin sopeutuminen on valtava sosiaalinen ja kulttuurinen haaste (Hulme 2017)

- Ruuska & Heikkurinen 2019: kaikkein eniten tarvitaan vaihtoehtoisia arvoja, käytäntöjä ja rakenteita
- Edellyttää myös sosiaalityössä alan teoreettista, käytännöllistä ja institutionaalista uudistamista
➔?

Miten sosiaalityössä suhtautua elämäntapamme yleiseen kestämättömyyteen?

3.10.2019

Kulutus & ekologisuus?

- Ekologiset valinnat usein helpoimpia entuudestaan vauraille (kunhan ei tarvitse luopua mistään)
- Iso joukko ihmisiä, joista ekologisuusvaateet holhoavia & ärsyttäviä
- Köyhät pakon edessä ekologisia? Wish!
- Suurimmat ekoteot tehtävissä eniten kuluttavissa maissa & ryhmissä (↔ sosiaalityö?)

Mitä vaalimme, elämää vai elämäntapaa?

- 'Maailmanlopun' läheisyys voi mobilisoida toimimaan
- Myös toimimattomuus (passiivinen) valinta
- Jotta toimisimme, voitava uskoa, että muutos on mahdollinen
- Nykyinen ekologinen kriisi on myös toiveikkuuden kriisi (Amsler 2010)
- Pahimmillaan toivottomuus johtaa paitsi kyvyttömyyteen, myös haluttomuuteen kuvitella parempi maailma

krätti CREATIONS

Mitä jos
edellyttää
huomattavaa
elintason
laskua?

3.10.2019

Miksi ympäristöasioihin ei reagoida?

(Pihkala 2017, 25-28)

- Kaipaamme yksilöitäviä, paikallistettavia asioita (→ilmastonmuutos ja muut globaalit prosessit vaikeita)
- Painotamme lähellä olevia asioita
- Murhevarastomme on rajallinen
- Etuoikeutetusta asemasta on vaikea luopua
- Käsityksemme ongelmien syistä ovat usein vinoutuneita
- Eriävät käsitykset hyvästä elämästä ja oikeudenmukaisuudesta
- Erilaiset taloudelliset ja poliittiset intressit ohjaavat käyttäytymistämme
- Oman elämäntavan perusasioita on vaikea muuttaa: ”kuin rakentaisi vastarintaliikettä itseään vastaan”
- Käsitykset riskien ottamisesta ovat erilaisia – saavutetuista eduista kiinni pitäminen painottuu
- Vaikenemme tärkeistä asioista (aihe liian kipeä, puhumista estävät valtarakenteet, joukkopaine....)

Mikä estää meitä torjumasta ilmastonmuutosta?

- On eri asia tietää vaarasta kuin ryhtyä torjumaan sitä (Skirmishire 2010b)
- Ilmastonmuutos vaikeasti hahmotettava, jää abstraktiksi
- Ympäristöriskit ja niitä koskeva luonnontieteellinen faktatieto resonoivat huonosti ihmisten psykologisiin toimintamalleihin
- Epävarmuutta herättävissä asioissa tunnepuoli dominoi, syö faktatiedon voimaa
- Ihmiset optimistisia, vaikkei syytä + kyky toimia rajallinen, vaikka motivaatio olisi korkea
 - Jaksavat vain rajallisen määrän huolta
 - Ottavat usein vain yhden askeleen suhteessa tunnistettuun riskiin, vaikka pitäisi ottaa useita

esim. Gardiner 2009

Miten tässä ajassa tulkita sosiaalityön sitoumusta köyhien ja haavoittuvissa asemissa olevien suojelemiseksi?

- Missä määrin sosiaalityön tulisi mieltää suojelua kaipaavaksi vielä syntymättömät ihmissukupolvet ja muut olennot/ luonto?
- Suhde rajat ylittäviin ja ylisukupolvisiin kysymyksiin ja niitä koskeva etiikka?

Työ kestävyysden puolesta on tulevaisuustyötä

- Minkälaisten tulevaisuusskenaarioiden varassa sosiaalityössä tällä hetkellä toimitaan?
- Aikajänne?

Apuja tulevaisuuden ja globaalia etiikkaa koskevista keskusteluista

- Miten ajatella tulevaisuudesta?
- Miten poliittisesti ja eettisesti suhtautua tulevaisuuteen?
- Mitä nykyisistä valinnoistamme ja ajattelustamme seuraa, ja millä tavoin olemme siitä vastuussa?
- Miten tuntee myötätuntoa kaukana eläviä tai tulevaisuuden ihmisiä kohtaan?
- Miksi minun pitäisi luopua itsekkyydestäni, kun muutkaan eivät luovu?

Sosiaalityön rooli ekososiaalisessa siirtymässä kohti kestävämpää yhteiskuntaa

- Miten soveltaa sosiaalityölle ominaista osaamista luovasti?
 - Rakenteellinen sosiaalityö: muutoksen tasapuolisuudesta huolehtiminen (Cough 2017) + poliittiset prosessit
 - Jälleenrakentamista → kasvun jälkeiseen yhteiskuntaan: Mielekkään toimeentulon, arjen, hoivan ja huolenpidon organisointi paikallisesti (!)
 - Yhteiskuntarauha?
- Liittolaisuus muiden samaan suuntaan ponnistelevien kanssa
 - <https://muutosvaihtoehdot.fi>
 - <https://globaltapestryofalternatives.org/>

Muutos vaatii tunnetyötä

- Ympäristöhuoliin liittyvän surun, syyllisyyden ja ahdistuksen käsittely (mm. Pihkala 2017)
- Tuhoisista toimintamalleista ja uskomuksista poisoppiminen
- Toiveikkaampien tarinoiden luominen ja jakaminen ihmisestä
- Läsnäolon taito ja yhteys maahan (vs. eskapismi yms.)

Ympäristöahdistuksen käsittelystä

(Pihkala 2017: Päin Helvettiä? Ympäristöahdistus ja toivo.

Helsinki: Kirjapaja)

Ympäristöahdistus ei poistu vaikenemalla

→ Löydettävä elämauttavia keinoja sen käsittelyyn

Ympäristöahdistukseen liittyvät tunteet

syyllisyys, häpeä, suru, avuttomuus, pelko

Reagoititavat

Apatia

Kieltäminen

Tekno-optimismi

Narsistinen kuluttajuus

Epätoivosta toivoon

Tosiasioden tunnustus

Mielen vuodenajat

Tunteiden käsittely

Ahdistuksesta toimintaan

Oppiminen, oikeudenmukaisuus, osallisuus, kunnioitus, huolenpito

- Vallankumous tapahtuu joka päivä ja kaikkialla
- Kuka tahansa voi olla omalla tavallaan aktivisti - mutta yhdessä olemme vahvempia!

Kirjallisuutta, ainakin osa

- **Amsler**, Sarah (2010) Bringing Hope to 'Crisis'. Crisis Thinking, Ethical Action and Social Change. In Stefan Skirmshire (ed.) *Future Ethics. Climate Change and Apocalyptic Imagination*. London: Continuum, 129–152.
- **Baer**, Hans & **Singer**, Merril (2018) Climate turmoil. Introducing a socioecological model of human action, environmental impact, and mounting vulnerability. In Hans Baer and Merrill Singer (eds.) *The Anthropology of Climate Change. An Integrated Critical Perspective*. London: Routledge.
- **Blühdorn**, Ingolfur (2014) Post-Ecologist Governmentality: Post-Democracy, Post-Politics and the Politics of Unsustainability. In Swyngedouw, E. & Wilson, Japhy (eds.) *The Post-Political and Its Discontents: Spaces of Depoliticisation, Spectres of Radical Politics*. Edinburgh: Edinburgh University Press, 146–166.
- **Blühdorn**, I., Butzlaff, F., Deflorian, M. & Hausknost, D. (2018) Transformation Research and Academic Responsibility. The Social Theory Gap in Narratives of Radical Change. *IGN-Interventions March 2018*. Vienna: Institute for Social Change and Sustainability (IGN), Vienna University of Economics and Business.
- **Gasper**, Des (2014) Future global ethics: environmental change, embedded ethics, evolving human identity. *Journal of Global Ethics* 10(2), 135–145. DOI: 10.1080/17449626.2014.933442.

- **Groves**, C. (2009) Future ethics: risk, care and non-reciprocal responsibility. *Journal of Global Ethics* 5 (1), 17–31, DOI: 10.1080/17449620902765286.
- **Hulme**, M. (2017) *Weathered: Cultures of Climate*. London: Sage.
- Latour, Bruno (2018) Down to earth. Politics in the new Climatic Regime. Translated by Catherine Porter. Cambridge: Polity.
- **McKinnon**, Catriona (2012) *Climate Change and Future Justice. Precaution, Compensation and Triage*. London: Routledge.
- **Mulgan**, Tim (2011) *Ethics for a Broken World. Imagining Philosophy after Catastrophe*. Durham: Acumen.
- **Ranta-Tyrkkö** (2017) *Sosiaalityön tulevaisuuden etiikka epävarmuuden ja ympäristöriskien maailmassa*. In Enroos, Mäntysaari & Ranta-Tyrkkö (ed). *Mielekäs tutkimus. Näkökulmia sosiaalityön tutkimuksen missioihin.*). Tampere: Tampere University Press 2017: 113-138.
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-0606-9>
- **Skirmshire**, Stefan (ed.) (2010a) *Future Ethics. Climate Change and Apocalyptic Imagination*. London: Continuum.
- **Skirmshire**, Stefan (2010b) Introduction. How Should We Think About the Future? Stefan Skirmshire (ed.) *Future Ethics. Climate Change and Apocalyptic Imagination*. London: Continuum, 1–10.
- **Urry**, John (2013) *Ilmastomuutos ja yhteiskunta*. Tampere: Vastapaino. (Climate Change and Society, Polity Press 2011, translated into Finnish by Jyrki Vartiainen).

